

πρόσωπα/πολιτισμός 04

► Ηλίας Λ. Παπαμόσχος, συγγραφέας

«Ανάληψη» στη Καστοριά

■ Συνέντευξη στον Κώστα Στοφόρο

Πριν από λίγες ημέρες βρέθηκα στη μαγική πόλη της Καστοριάς. Η πρόσκαιρη κακοκαιρία έδινε μια ακόμη μεγαλύτερη γοητεία στη λίμνη της. Σύννεφα που καθρεφτίζονταν στα ακίνητα νερά, πουλιά που έσπαζαν ξαφνικά τη σιωπή. Τα βήματά μου έφεραν και πάλι σε ένα από τα πιο αγαπημένα μου βιβλιοπωλεία στην Ελλάδα: το ALPA Book Stories. Πάντα ενημερωμένοι και λάτρεις του βιβλίου οι ιδιοκτήτες του. Εκεί μου μίλησαν και για το καινούργιο βιβλίο του Ηλία Λ. Παπαμόσχου «Ανάληψη» – κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη. Με απόλυτη εμπιστοσύνη στα κριτήριά τους κι έχοντας διαβάσει την εξαιρετική «Αλεπού της σκάλας» του ίδιου συγγραφέα (εκδόσεις Κίχλη), μόλις γύρισα στην Αθήνα

έσπευσα να διαβάσω το μυθιστόρημα που διαδραματίζεται έναν αιώνα πίσω στην Καστοριά. Είναι 13 Ιουνίου του 1929, ανήμερα της Αναλήψεως και η «Περιστέρω», ένα βενζοκίνητο ταχύπλοο, κάνει τα πρώτα του ταξίδια στη λίμνη πηγαίνοντας προσκυνητές στο απέναντι Δισπηλιό. Παρακολουθούμε τους ήρωες της ιστορίας την προηγούμενη μέρα. Μια πρόταση γάμου, η αναμονή ενός παιδιού, η ανυπομονησία για το ταξίδι, οι σκανταλιές κάποιων παιδιών. Η ατμόσφαιρα γίνεται σιγά-σιγά δυσόμοια, όταν την προηγούμενη νύχτα εφιάλτες και παράξενα όνειρα επισκέπτονται τον ύπνο των ανθρώπων. Ο συγγραφέας μας προετοιμάζει με μεστέτριά για το επερχόμενο δράμα που θα αλλάξει για πάντα τις ζωές των πρώων του. Από τον

πλοιοκτίτη έως τους ναύτες, από τα μικρά παιδιά έως τη γιαγιά που σώζεται σχεδόν χωρίς να το θέλει. Εξαιρετικά τα πορτρέτα των ανθρώπων και η αναπαραστάση της εποχής. Κάθε σελίδα είναι βουτηγμένη σε αυτή την ξεχωριστή ατμόσφαιρα της Καστοριάς, με τα βυζαντινά της μνημεία, την τότε εβραϊκή συνοικία, τις συνήθειες των ανθρώπων. Μια στιγμή αρκεί για να καθούν όλα... Ένα πραγματικά ξεχωριστό μυθιστόρημα, από τα καλύτερα που διαβάσαμε την τελευταία χρονιά. Παράξενη σύμπτωση: Το βιβλίο του Ηλία Παπαμόσχου είναι υποψήφιο για το βραβείο μυθιστορήματος του περιοδικού *Αναγνώστης*. Η τελετή βράβευσης πραγματοποιείται στις 13 Ιουνίου στο Μουσείο Μπενάκη...

Θέλω να βλέπω την Καστοριά σαν ένα ναό τον οποίο ταπεινά εικονογράφω, και στην εικονογράφηση χωρούν τα πάντα, όπως στους ναούς της, χωρούν οι άγιοι, χωρούν οι αδύναμοι, οι αμαρτωλοί και οι ευλογημένοι

► Η «Ανάληψη», όπως σημειώνετε, «θαοίζεται σε ένα τραγικό γεγονός που συνέβη κοντά εκατό χρόνια πριν». Τι ήταν αυτό που σας ώθησε να γράψετε γι' αυτό το περιστατικό; Νομίζω ότι κομμάτι της γοητείας της τέχνης είναι και η αναβίωση. Ένα παρελθόν με διάρκεια, ένα παρελθόν ανοιχτό. Το ναυάγιο, ως γεγονός, πέρα από σπάνιο αυτό καθαυτό, με προκάλεσε και δημιουργικά, καθότι επρόκειτο για μια τραγωδία που εγκυμονούσε μια άλλη. Από τα πρώτα βιβλία μου το θέμα του πένθους με δι-ακατέχει, εδώ είχα την ευκαιρία να δραματοποιήσω ένα πένθος συλλογικό, πένθος που ένωσε, αλλά και δίχασε μια κοινωνία.

αναπτερώνει την αφήγηση. Είναι κι ένα εχέγγυο για το ζωντανά των προσώπων, γιατί πολλές φορές το φανταστικό έχει μια πληρότητα που το πραγματικό τη στερείται. Η επιπόνη νομίζω πως είναι το αίμα της αφήγησης, είναι αυτό που θερμαίνει το σώμα της. Βέβαια και το πραγματικό είναι κι αυτό αφήγηση, άρα και επιλογή και αποσιώπηση και ερμηνεία, οπότε τα σύ-νορά του με το φανταστικό είναι διάτρητα.

► Ποιες ήταν οι συγγραφικές δυσκολίες στη διαχείριση αυτής της πολυπρόσωπης αφήγησης; Οπωσδήποτε όταν μιλάμε για την εκτεταμένη αφήγηση του μυθιστορήματος οι δυσ-κολίες μεγιστοποιούνται. Με βοήθησε πολύ το γεγονός ότι προτού ξεκινήσω είχα ήδη εγκολλωθεί τους ήρωες επα-φίμενος στο ένστικτο της ενσυναίσθησης, το οποίο πρέπει να ακονίζει συνεχώς ο συγγραφέας. Έγραφα ένα κεφάλαιο τη μέρα. Οι αρμοί του μυθιστορήματος προέκυ-ψαν μέσα από γνωστική και

συνασθηματική εποπτεία, δηλαδή μέσα από την κατανόηση και τη συμπάθεια.

► Τι σημαίνει για σας η Καστοριά, ο γενέθλιος τόπος σας; Η Καστοριά τροφοδοτεί τη δημιουργικότητά μου, είναι δηλαδή η μήτρα. Είναι μια γλώσσα η

πόλη που μαθαίνεται διά βίου, ένα παλίμψηστο που ο συγγρα-φέας προσπαθεί να το αποκα-ταστήσει. Η λογοτεχνία είναι και μια αρχαιολογία χαμένων συνθηθειών, αισθημάτων, είναι στρωματογράφηση που οδηγεί σε μια κάποια αυτογνωσία. Βέβαια, η Κα-στοριά που αποτυπώνω εγώ στις ιστορίες μου, καίτοι συγκινεί τους συντοπίτες μου, καθώς αποθησαυρίζει τις αναμνήσεις τους, είναι μια Καστοριά αυστηρά προ-σωπική και, εν πολλοίς, επινοημένη. Η σχέση με την πόλη εί-ναι σχέση συναλλαγής σε ένα επίπεδο άυλο, θέλω να βλέπω την Καστοριά σαν ένα ναό τον οποίο ταπεινά εικονογράφω, και στην εικονογράφηση χωρούν τα πάντα, όπως στους ναούς της, χωρούν οι άγιοι, χωρούν οι αδύ-ναμοι, οι αμαρτωλοί και οι ευλογημένοι, κι εγώ τους ευγνωμονώ όλους, γιατί όλοι δίνουν τους τό-νους και τις σκιές, τα χρώματα και τις φλόγες στην παλέτα μου.

► Πολλοί μιλούν -εδώ και χρόνια- για το «τέλος του μυθιστορήματος». Τι είναι αυτό που το κρατάει ζωντανό για σας; Ας μην λησμονούμε πως το μυ-θιστόρημα είναι παλιά ιστορία, ξεκινά από την αρχαία Ελλάδα. Ακόμη και μετά τις μεγάλες κα-τακτήσεις του, στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, μιλά για τον Προυστ, τον Τζόους και πλεί-στους άλλους, το μυθιστόρημα δεν έπαψε να ανανεώνεται και να γεννά. Ίσως η αιτία της μακρο-βιότητάς του να οφείλεται στην ικανότητά του να επανειποεί τον εαυτό του, να υπερβαίνει τα όριά του. Κάποτε μιλούσαν για το τέλος του συγγραφέα, ακόμη και για το τέλος της Ιστορίας, όμως κάτι που σήμερα φαντάζει ως κρίση ή ως τέλος μπορεί ταυτόχρονα να είναι και σημάδι αλλαγής ή μιας νέας αρχής. Γυρίζουν και ξανα-γυρίζουν στο μυαλό μου οι φρά-σεις δυο μεγάλων: Τη θάλασσα, τη θάλασσα ποιος θα μπορέσει να την εξαντλήσει; και Σαν να 'χαν ποτέ τελειομό τα πάθια κι οι καύμοι του κόσμου.

Η φωτογραφία του συγγραφέα είναι της Χριστίνας Καραντώνη

